

**Cumhuriyet Halk Partisi'nin Antalya Üyelerinin Parti İçi
Demokrasi ve Oligarşiye Bakış Açısı¹**

The Republican People's Party's Antalya Members' Perspective on
Inner-Party Democracy and Oligarchy

Caner ERDOĞAN²

Geliş tarihi: 04.04 2017, Kabul tarihi: 25.07.2017, Basım tarihi: 07.05.2018

Özet

Robert Michels 1911 yılında yazdığı “Siyasal Partiler” eserinde Alman Sosyal Demokrat Parti'nin seçim kampanyalarında halka demokrasi vaat ettiğini, ancak parti içinde demokrasinin geçerli kılınmadığını tespit etmiş, Oligarşinin Demir Kanunu olarak tanımladığı kuramında “kim örgütten bahsediyorsa, oligarşiden bahsediyordur” sözü ile istisnasız tüm örgütlerde (özellikle sosyalist/sosyal demokrat partilerde) gerçek demokrasinin imkansız, oligarşinin kaçınılmaz olduğu sonucuna varmıştır. Bu çalışma ile Antalya ölçeğinde 1.204 CHP üyesi ile anket yapılmış, Cumhuriyet Halk Partisi'nde parti içi demokrasi ve oligarşiye ilişkin görüşleri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Michels'in “istisnasız tüm örgütlerde oligarşinin kaçınılmaz ve gerçek demokrasinin imkansız olduğu” görüşünün üyeler nezdinde Cumhuriyet Halk Partisi açısından Antalya ölçeğinde geçerli olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Robert Michels, Oligarşinin Demir Kanunu, Cumhuriyet Halk Partisi, Parti İçi Demokrasi, Oligarşi*

Abstract

Robert Michels identified in his book “Political Parties” written in 1911 that German Social Democrat Party had promised democracy to people at election campaigns but democracy hadn't been able to enabled inner-party, and he resulted that real democracy is impossible, oligarchy is indispensable in all organizations (especially socialist/social democrat parties) exceptionally with his say “who says organization, says oligarchy” in his theory defined as “the Iron Law of Oligarchy”. Within this study, a pool was carried out with 1.204 Republican People's Party's members at Antalya scale, their opinions has been revealed about inner-party democracy and oligarchy. It is resulted that, according to the members, Michels's opinion of “exceptionally indispensability of oligarchy and impossibility of real democracy is valid in all organizations” is valid in the Republican People's Party at Antalya scale.

Keywords: *Robert Michels, the Iron Law of Oligarchy, the Republican People's Party, Inner-Party Democracy, Oligarchy*

---

¹ Bu çalışma yazarın Akdeniz Üniversitesi'nde yazdığı doktora tezinden türetilmiştir. Bkz. Erdoğan, 2017: 35-70, 184-216.

² Dr., Araştırmacı.

<https://orcid.org/0000-0002-5997-3005>
canertr@gmail.com

Giriş

Robert Michels 1911 yılında yazdığı “Siyasal Partiler” eserinde tarihin farklı dönemlerinde, farklı coğrafi mekanlarda liderlerin ve kitlelerin tarihsel, sosyolojik ve psikolojik analizini yapmıştır. “Kim örgütten bahsediyorsa, oligarşiden bahsediyordur (Michels, 2001: 241)” sözü ile istisnasız tüm örgütlerde (özellikle sosyal demokrat/sosyalist partilerde) oligarşik yönetim biçiminin kaçınılmaz olduğu sonucuna varan Michels, bu görüşünü eserinin sentez bölümünde “Oligarşinin Demir Kanunu” olarak tanımlamıştır.

Siyasal Partiler eserinde görüşlerini Fransız Devrimi'nden 1830 Devrimi'ne, Hohenzollern Hanedanlığı'ndan 2. Reich'a; Moliere'den Rousseau, Tocqueville ve Proudhon'a; Prusya'dan İtalya, Brezilya, Rusya ve Kuzey Amerika'ya; Alman sosyalistlerden Fransız, İtalyan, Rus ve Danimarkalı sosyalistlere; Kral XIV. Louis'den IV. Frederick William'a kadar çok geniş tarihsel, düşünsel ve mekansal bir perspektifte ortaya koyan Michels, başta Alman Sosyal Demokrat Parti olmak üzere, farklı zaman ve mekanlarda çok sayıda örgüt ve lider üzerine derinlemesine analizler yapmıştır. Halka seçim kampanyalarında demokrasi vaat eden Alman Sosyal Demokrat Parti'nin kendi örgüt yapısı içinde demokrasiyi geçerli kılamadığını tespit eden Michels (2001: 13, 16-17), kendi örgütsel yapısı demokratik olmayan bir siyasi partinin halka demokrasi vaat etmesini büyük bir çelişki olarak görmüştür.

Siyasal Partiler eserinde Alman Sosyal Demokrat Parti ile birlikte Antik Yunan'dan 1900'lü yılların başına kadar Güney Amerika'dan Kara Avrupası ve Uzak Doğu'ya kadar çok geniş bir dünya coğrafyasında yaşanan gelişmelerin derin tarihsel, sosyolojik ve psikolojik analizlerini yapan Michels, halka demokrasi vaat eden sosyalist/sosyal demokrat partilerde karar alma ve politika belirleme süreçlerinin yönetilen çoğunluk karşısında lider ve çevresindeki yöneten azınlığın güdümünde olduğunu belirtmiş (Michels, 2001: 26; May, 1965: 420; Slattery, 2003: 53), böylece oligarşik bir yönetim biçiminin kaçınılmaz olduğu sonucuna varmıştır.

Oligarşinin Demir Kanunu sosyal bilimler alanında, özellikle de siyasi örgütlerde örgüt içi demokrasi ve oligarşi tartışmalarına yön veren, bu alandaki çalışmalar için referans teşkil eden ve güncelliğini halen sürdüren bir kuram olarak öne çıkmıştır. Sonraki yıllarda çeşitli siyasi partiler, sendikalar, meslek örgütleri ve diğer sivil toplum örgütleri üzerinde Michels'in görüşlerini destekleyen ya da desteklemeyen çok sayıda inceleme gerçekleştirilmiştir.

Michels her ne kadar Oligarşinin Demir Kanunu'nda ortaya koyduğu varsayımların istisnasız tüm örgütlerde geçerli olduğunu iddia etmişse de, kitlelere demokrasi vaat eden, sosyal demokrat/sosyalist ideolojik bakış açısına sahip, belli bir büyüklük ve karmaşıklık düzeyine ulaşan, delegasyon sisteminin geçerli olduğu, bürokratik yapılı, merkeziyetçi bir siyasi örgüt tipi tarif etmiştir (Erdoğan, 2018: 180). O dönem halka herhangi bir şekilde

demokrasi vaat etmeyen muhafazakar partileri analizinin dışında tutan Michels (2001: 13), Oligarşinin Demir Kanunu'nun özellikle sosyal demokrat/sosyalist partiler, sendikalar ve meslek kuruluşları açısından geçerli olduğunu savunmuştur. Bu açıdan bakıldığında, köklü bir örgütsel geçmişe sahip olan, "sosyal demokrat" kimliği ile kitlelere demokrasi vaat eden, yaklaşık 1 milyon 200 bin üyesi ile devasa bir siyasal örgüt niteliği gösteren Cumhuriyet Halk Partisi Oligarşinin Demir Kanunu incelemesi bakımından Türkiye'de en uygun örgüt olarak öne çıkmaktadır.

Bu çalışma ile Michels'in Oligarşinin Demir Kanunu'nda ortaya koyduğu görüşler referans alınarak Antalya ölçeğinde Cumhuriyet Halk Partisi üyelerinin parti içi demokrasi ve oligarşinin varlığına ilişkin görüşlerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır.

1. Parti İçi Demokrasi ve Oligarşinin Kavramsal Çerçevesi

Robert Michels Siyasal Partiler eserinde demokrasi ve oligarşi kavramlarına ilişkin herhangi bir tanımlama yapmamıştır. Ancak, istisnasız tüm örgütlerde "oligarşinin kaçınılmazlığı" ve "demokrasinin imkansızlığı" görüşünü ortaya atan Michels'in demokrasi kavramını günümüzde "parti içi/örgüt içi demokrasi", oligarşi kavramını da "lider oligarşisi" anlamına karşılık gelecek şekilde kullandığı açıktır. Parti içi demokrasi ve oligarşi kavramlarını birbirinin karşıtı olarak ele alan Michels, bu karşıtlık ilişkisi içerisinde oligarşinin kaçınılmaz bir süreç olduğunu savunmuştur. Her ne kadar Michels'den sonra gerçekleştirilen Oligarşinin Demir Kanunu incelemelerinin birçoğu Michels'in görüşünü doğrulamamış olsa da, "oligarşi" sorunsalı üzerine yapılan çalışmalar Michels'in Oligarşinin Demir Kanunu'nda ortaya koyduğu görüşler etrafında şekillenmiştir.

Michels'in demokrasi kavramına yüklediği anlam halkın/kitlelerin yönetimde eşit söz sahibi olduğu Rousseaucu "gerçek (doğrudan) demokrasi" anlayışıdır (Michels, 2001: 28; Hands, 1971: 158; Rapaport, 1982: 355; Mommsen, 1981: 112; Cook, 1971: 786). Yani, ona göre demokrasi "tüm halkın ya da bir siyasi partideki tüm üyelerin karar alma ve yönetim süreçlerine eşit oranda katılımını esas alan bir yönetim biçimi"dir (Michels, 2001: 21-23; May, 1965: 419). Bu anlamda, günümüzde binlerce, on binlerce hatta milyonlarca üyesi bulunan örgütlerde "delegasyon sistemi"nin temel aldığı "temsili demokrasi" Michels'in demokrasi anlayışını yansıtmamaktadır.

Michels Siyasal Partiler eserinde aristokrasi, monarşi, burjuvazizm, bonapartizm, sezarizm, otokrasi gibi yönetim biçimlerini oligarşik yönetim biçimleri olarak ele almış, tarihsel süreç içerisinde (temsili) demokrasinin aristokrasinin yeni bir formu olarak özünde oligarşik bir yönetim biçimi olduğunu savunmuştur (Michels, 2001: 6). Michels'in ortaya koyduğu görüş ışığında oligarşi kavramını "lider ve çevresindekilerden oluşan iyi organize olmuş yöneten azınlığın karar alma ve politika belirleme süreçlerinde söz

sahibi olduğu yönetim biçimi” olarak tanımlamak mümkündür. Yani, burada parti içi demokrasi ile parti içi oligarşi kavramlarının temel çıkış noktası karar alma ve yönetim süreçlerinde kim ya da kimlerin söz sahibi olduğu, ya da başka bir ifadeyle parti içinde iktidara kim ya da kimlerin sahip olduğudur. Bu anlamda, bir siyasi partide karar alma ve yönetim süreci üyelerin katılımına açık ise parti içi demokrasinin; sadece lider ve çevresindekilerden oluşan yöneten azınlığa açık, üyelerin katılımına kapalı ise, yani parti içi iktidar bir grup yöneten azınlığın elindeyse oligarşinin varlığından söz edilebilir.

2. Oligarşinin Demir Kanunu'nun Temel Varsayımları

Michels Oligarşinin Demir Kanunu'nda oligarşinin kaçınılmazlığını üç temel faktöre dayandırmıştır: Örgütün doğası, liderin psikolojik eğilimleri ve üyelerin psikolojik eğilimleri. Michels'e göre örgütün doğası gereği tüm üyelerin örgüt içinde karar alma ve yönetim süreçlerine katılabilmesi teknik ve mekanik olarak imkansızdır (Michels, 2001: 21, 23, 28; Wolfe, 1985: 373). Bu nedenle temsili yönetim olarak adlandırılan “delegasyon (temsil) sistemi” örgüt içinde zorunlu hale gelmektedir (Michels, 2001: 21; Wolfe, 1985: 373). Diğer yandan, belli bir büyüklüğü aşan karmaşık yapıli örgütlerde ihtiyaç duyulan teknik bilgi ve uzmanlık beraberinde iş bölümü ve profesyonelleşme ile birlikte örgüt içinde bürokratik bir yapı ortaya çıkarmakta (Michels, 2001: 25, 27, 65, 117, 243; Rapaport, 1982: 356; Lenski, 1980: 7), bürokratikleşme de örgüt içinde güç ve yetkinin merkezileşmesine neden olmaktadır (Lipset, 1961: 15). Michels, delegasyon sisteminin ve merkezileşmenin örgüt içinde oligarşik yapıyı güçlendirdiği görüşündedir.

Michels'e göre lider örgüt içinde elde ettiği konumu korumak için her türlü yola başvurma eğilimindedir. Çünkü, lider konumunu kaybettiği zaman o konumun ona sağladığı statü ve o statünün sağladığı imkanları da kaybedeceğinin bilincindedir (Michels, 2001: 128; Lipset, 1961: 16). Bu nedenle gerektiğinde potansiyel tehditleri bertaraf etmek için muhaliflerine yönelik yürüttüğü faaliyetlerde demokratik ya da etik olmayan yollara başvurmaktan çekinmez (Lipset, 1961: 17; Leach, 2005: 313; Michels, 2001: 33). Lider bir süre sonra elde ettiği yeni statüye has çıkarlar geliştirerek (Lipset, 1961: 16) üyelerin çıkarlarını geri plana iter ve örgütün hedeflerini kendi çıkarları ile bütünleştirme, başka bir ifadeyle örgütü başlangıçtaki hedeflerinden saptırma eğilimi içerisine girer (Nyden, 1985: 1180; Schwartz vd., 1981: 22; Hands, 1971: 167; Latham, 2006: 4; Leach, 2005: 313). Elde ettiği konumu korumak için örgüt içinde değişimlere karşı direnç gösteren ve örgütsel muhafazakarlaşma eğilimleri gösteren lider (Lipset, 1961: 16; Martin, 2007: 1414), üyelere ya da üyeler tarafından doğrudan/dolaylı olarak seçilen parti organlarına danışmadan tek başına karar alma eğilimi gösterir (Michels, 2001: 27). Öyle ki, lider konumunu bir hak gibi algılayıp bu hakkı kendi aile bireylerinden birine devretme isteği (nepotizm) içerisine girer (Michels, 2001: 68). Michels'e göre liderin ortaya koyduğu bu oligarşik eğilimler örgüt içinde

oligarşinin güçlenmesine neden olur. Nitekim, lider örgüt içinde bilgi akışını elinde toplayan, basın, yayın ve halkla ilişkiler birimlerini kontrol eden ve partinin mali kaynakları (bütçesi) üzerinde söz sahibi olan kişi olarak rakiplerinin sahip olmadığı imkanlara sahiptir (Lipset, 1961: 15; Katovich vd., 1981: 432; Hands, 1971: 162; Michels, 2001: 68-83). Dahası, liderin onu rakiplerinden farklı kılan ve onu öne çıkaran kişisel yetenekleri (hitabet, yazarlık, özel yetenekler, şöhret) onun örgüt içindeki konumunu güçlendirmektedir (Michels, 2001: 45-51). Lider, örgüt içinde konumunun sarsıldığını hissettiğinde “güven tazeleme (güvenoyu) taktiği” ve “istifa taktiği” gibi yöntemlere başvurarak konumunu yeniden güçlendirmeye çalışır (Michels, 2001: 34, 35; Hands, 1971: 162). Michels’e göre liderin görev süresi arttıkça (lider rotasyonu azaldıkça) oligarşik eğilimleri de artmaktadır (Michels, 2001: 61).

Karmaşık ve rasyonel örgüt yapısı içerisinde teknik bilgi ve uzmanlık gerektiren örgüt işlerini anlayabilecek, denetleyebilecek yeterli bilgi ve eğitime sahip olmayan üyelerin karar alma ve yönetim süreçleri dışında kaldığına dikkat çeken Michels, kendilerinin ve ailelerin ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarını karşılayabilmek için çalışmak zorunda olan, iş dışında kalan boş zamanlarını parti çalışmalarını yerine dinlenme ve sosyal faaliyetlere ayırmayı tercih eden üyelerin, liderlerini (ve kendi seçtikleri delegeleri ve yöneticileri) parti işlerini kendileri adına yürütmekle yetkilendirdikleri, kendi sorumluluklarını onlara yükledikleri algısı içerisinde girdiklerini gözlemlemiştir. “Üyelerin yetersizliği ve ilgisizliği” olarak adlandırılan bu her iki durum örgüt içinde denetim boşluğu yaratmakta, lider ve çevresindeki yöneten azınlığın güç ve konumu sağlamaktadır (Rapaport, 1982: 355; Cohn, 1993: 156; Wolfe, 1985: 372; Slattery, 2003: 53; Michels, 2001: 52-58, 245; Lipset, 1961: 15; Shafer, 1991: 189; Lenski, 1980: 7). Michels, insanın doğası gereği üyelerin sürekli kendilerine rehberlik edecek bir lider arayışı içerisinde olduklarını (Cassinelli, 1953: 781; Michels, 2001: 38, 39, 56; Lenski, 1980: 8; Rapaport, 1982: 356; Lipset, 1961: 16; Wolfe, 1985: 373), tüm zamanını parti çalışmalarını için harcayan ve hayatını partiye vakfeden liderlerine karşı minnettarlık duygusu beslediklerini savunmuştur (Michels, 2001: 40). Ona göre, üyelerin bu eğilimleri örgüt içinde güçlü bir oligarşik yapının oluşmasına neden olmaktadır.

3. Cumhuriyet Halk Partisi Antalya Üyelerinin Parti İçi Demokrasi ve Oligarşiye Bakış Açısı

Cumhuriyet Halk Partisi’nde parti içi demokrasinin geçerliliğini ya da parti içinde karar alma ve yönetim süreçlerinde oligarşik eğilimlerin varlığının tespiti için Haziran 2015-Temmuz 2016 tarihleri arasında Antalya ölçeğinde “CHP’nin Örgütsel Yapısı, Parti İçi Demokrasi ve Oligarşi Araştırması” gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında CHP’nin Antalya’da ikamet eden

üyelerini kapsayan bir anket çalışması gerçekleştirilmiş, parti üyelerinin konuya ilişkin görüşlerinin ortaya çıkarılması sağlanmıştır.

3.1. CHP'nin Örgütsel Yapısı, Parti İçi Demokrasi ve Oligarşi Araştırması

“CHP'nin Örgütsel Yapısı, Parti İçi Demokrasi ve Oligarşi Araştırması”nın temel çıkış noktası Robert Michels'in “Siyasal Partiler” eserinde parti içi demokrasi ve oligarşiye ilişkin ortaya koyduğu görüşlerin bir siyasal örgüt olarak Cumhuriyet Halk Partisi açısından geçerli olup olmadığının incelenmesidir³. Buna ilişkin en etkili yollardan birisi şüphesiz parti üyelerinin konuya ilişkin fikirlerini -sınırlı da olsa- açığa çıkarmaktır. Çünkü, parti içi demokrasi ya da oligarşi kimi zaman somut veriler ve olaylar ile tespit edilebilir olduğu kadar, çoğu zaman soyut manada sezgisel ve algısal bir anlam ifade etmektedir. Bunun temel nedeni, Michels'in de belirttiği gibi, organize olmuş yöneten azınlığın (lider ve ekibinin) organize olamamış yönetilen çoğunluk karşısında sahip olduğu güç ve iktidarı demokrasi söylemleri altında maskeleyen eğilimidir (Michels, 2001: 8). Bu açıdan bakıldığında, bir siyasi partide örneğin parti tüzüğü'nün oligarşiyi besleyen yönleri oligarşinin varlığının tespit edilmesinde somut bir veri olarak kabul edilebileceği gibi, yönetilen çoğunluğun somut tecrübelerine dayanan algıları, sezgileri, düşünceleri de örgüt içinde oligarşik eğilimlerin ortaya konulması bakımından yol göstericidir.

Zaman, emek ve maliyet gibi kısıtlılıklar göz önünde bulundurulduğunda, bu araştırmanın yaklaşık 1 milyon 200 bin CHP üyesinin görüşlerini temsil edecek şekilde gerçekleştirilmesinin zorluğu görülmüş, bu nedenle Araştırmanın Antalya ölçeğinde yapılmasına karar verilmiştir. Araştırma için Antalya ölçeğinin tercih edilmesinin başlıca nedenleri şu şekilde sıralanabilir:

- Araştırmacının Antalya'da ikamet ediyor olmasının yanı sıra araştırmanın yapıldığı Akdeniz Üniversitesi'nin Antalya'da bulunması nedeniyle anket uygulanacak olan parti üyelerine ulaşım imkanlarının zaman, emek ve maliyet bakımından daha rasyonel olması,

- Cumhuriyet Halk Partisi'nin önceki Genel Başkanı Deniz Baykal'ın memleketi ve seçim bölgesi olmasının da etkisiyle, CHP Antalya İl Örgütü'nün özellikle 1970'li yıllardan günümüze güçlü bir örgütsel birikim ve örgüt kültürüne sahip olması,

- Antalya'nın hızlı ve yoğun göç alan bir metropol kent olmasının da etkisiyle, CHP Antalya İl Örgütü'nün Türkiye'nin çok farklı şehirlerinden

---

³ Oligarşinin Demir Kanunu'nun Cumhuriyet Halk Partisi açısından detaylı incelemesi için bkz. Erdoğan, 2018, 195-277.

farklı sosyo-kültürel ve sosyo-psikolojik niteliklere sahip üye tabanına sahip olması.

Araştırmanın evrenini Cumhuriyet Halk Partisi Antalya İl Örgütü'nün 42.590 üyesi oluşturmaktadır⁴⁵. Araştırma evrenini temsil edebilme kabiliyeti bakımından örneklem büyüklüğünün (minimum anket sayısının) belirlenmesinde istatistik biliminden yararlanılmıştır. Aşağıdaki formül kullanılarak örneklem büyüklüğü hesaplanmıştır⁶:

$$n = \frac{N t^2 p q}{d^2(N-1) + t^2 p q}$$

Formüle göre N=42.590, p=0,5 ve q=0,5, t=1,96 ve d=0,03, d=0,05, d=0,10 değerleri için örneklem büyüklüğü tablosu şöyledir:

Tablo 1. d = 0.03, 0.05 ve 0.10 İçin Örneklem Büyüklükleri (p=0.5, q=0.5 ve p=0.8, q=0.2 İçin)

Evren Büyüklüğü (N)	+0.03 örnekleme hatası		+0.05 örnekleme hatası		+0.10 örnekleme hatası	
	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q= 0.2	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q= 0.2	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q= 0.2
42.590 (n)	1041	672	381	244	95	61

⁴ 17 Haziran 2016 itibariyle Cumhuriyet Halk Partisi Antalya İl Başkanlığı'nın intranet sisteminden alınan sayısal değerlerdir.

⁵ CHP Antalya üyelerinin % 60,3'ü Antalya'nın merkez ilçelerinde (Muratpaşa, Kepez, Konyaaltı, Döşemealtı, Aksu), % 13,7'si Batı ilçelerinde (Kaş, Demre, Finike, Kumluca, Kemer, Korkuteli, Elmalı) ve % 26,1'i de Doğu ilçelerinde (Serik, Manavgat, Alanya, Gazipaşa, Akseki, İbradı, Gündoğmuş) ikamet etmektedirler. CHP Antalya üyelerinin % 7,4'ünün 18-29, % 18,4'ünün 30-39, % 21,6'sının 40-49, % 25,1'inin 50-59, % 19,6'sının 60-69 yaş aralığında, % 7,8'inin de 70 yaş ve üzerinde olduğu görülmektedir. Yine, CHP Antalya üyelerinin % 67,2'sinin erkek, % 32,8'inin de kadın üyeler oluşturmaktadır.

⁶ Bu formülde **N**= Evrendeki birey sayısını, **n**= Örnekleme alınacak birey sayısını, **p**= İncelenecek olayın görülüş sıklığını, **q**= İncelenecek olayın görülmemiş sıklığını, **t**= Belirli serbestlik derecesinde ve saptanan yanılma düzeyinde t tablosunda bulunan teorik değeri (%5 yanılma payı ile 1,96), **d**= Olayın görülüş sıklığına göre yapılmak istenen $\pm$ sapma değeri olarak ifade edilmektedir.

Yapılan istatistikî hesaplamalar araştırmanın örneklem büyüklüğünün $\pm$ 0.03 örnekleme hatası ile 42.590 kişilik araştırma evrenini temsil edebilmesi için 1.041 katılımcı ile anket yapılmasının yeterli olacağını ortaya koymuştur. Ancak, anket sonuçlarının daha da güçlendirilmesi için uygulama sürecinde bu sayının üzerine çıkmış, 1.204 anket değerlendirmeye alınmıştır.

Bu araştırma kapsamında, örneklem büyüklüğünün (ankete katılan kişi sayısı) hesaplanması kadar, en doğru sonucu vermesi bakımından anketin uygulanacağı kitlenin niteliği de oldukça önemlidir. Cumhuriyet Halk Partisi'nde gerek üye yazım sisteminin eksikliği, gerek üyelik güncellemelerinin yetersizliği, gerekse de partiye üye olabilmenin kolay olması gibi nedenlerle parti örgütü ile herhangi bir şekilde aidiyet ilişkisi içinde olmayan, parti faaliyetlerine katılmayan, partinin ideolojisine bağlılık gösterip göstermediği tam olarak anlaşılamayan, dahası partiye oy verdiğinden bile şüphe duyulan üyelerin (pasif üyeler) tüm kayıtlı üyeler arasında önemli bir orana tekabül ettiği bilinmektedir. Öyle ki, CHP Antalya İl Başkanlığı üyelik veri tabanında yer alan 42.590 üye arasında cep telefon numarası bilgisi güncel olan ve CHP Antalya İl Başkanlığı tarafından parti çalışmaları ile ilgili toplu sms yoluyla sürekli bilgi akışı sağlanan üye sayısı **23.053**'dür. Başka bir ifadeyle, CHP Antalya İl Başkanlığı tarafından kayıtlı üyelerin % 54,1'ine bilgi akışı sağlanabilmekte, % 45,9'una ise ulaşılamamaktadır. Ulaşılamayan üyeler de üye olmanın sorumluluğuyla il ve ilçe örgütlerine başvurup üyelik bilgilerini güncelleme ve dolayısıyla parti örgütü ile iletişim içerisine girme gibi bir talepte bulunmamışlardır.

Diğer taraftan, 29 Mart 2015 tarihinde gerçekleştirilen üye bazında ve hakim nezaretinde önseçimlerde oy kullanan kayıtlı üye sayısı da CHP Antalya'nın üye profilinin (özellikle de aktif-pasif üye ayrımının) ortaya konulması bakımından önemlidir. 29 Mart 2015 tarihinde milletvekili adaylığı için gerçekleştirilen önseçimde 39.735 kayıtlı üyenin 21.837'si (% 54,9'u) sandık başında oy kullanmıştır. Mart 2015 ile Haziran 2016 arasında CHP Antalya üye sayısında meydana gelen oransal artış ve ilçeler bazında önseçime katılım oranına göre, eğer önseçim Haziran 2016'da gerçekleştirilmiş olsaydı 23.369 üyenin oy kullanacağı varsayılmıştır. CHP Antalya İl Başkanlığı tarafından toplu sms yoluyla sürekli bilgi akışı sağlanan üye sayısı (23.053) ile 29 Mart 2015 önseçimine katılan üye sayısının 17 Haziran 2016 tarihine oranlanmış güncel hali (23.369) birlikte ele alındığında, CHP Antalya'nın aktif üye sayısının 23.053 ile 23.369 arasında olduğu kabul edilmiştir.

Anketin örneklem büyüklüğünün ve anket uygulanacak hedef kitlenin belirlenmesinde aktif üye-pasif üye ayrımı oldukça önemlidir. Çünkü, parti örgütü ile herhangi bir şekilde aidiyet ilişkisi içinde olmayan, parti faaliyetlerine katılmayan, partinin ideolojisine bağlılık gösterip göstermediği tam olarak anlaşılamayan, dahası partiye oy verdiğinden bile şüphe duyulan pasif üyelerin parti içi demokrasi ve oligarşiye ilişkin görüşleri, parti örgütü ile aidiyet ilişkisi

içinde olan ve parti faaliyetlerine katılan aktif üyelerin parti içi demokrasi ve oligarşiye ilişkin görüşleri kadar gerçeği yansıtmayacaktır. Bu nedenle, anket katılımcıları “gelişigüzel örnekleme (Arlı ve Nazık, 2001:75)” yöntemine göre aktif üye olarak kabul edilen 23.053 ile 23.369 kişi arasından seçilmiştir. Başka bir ifadeyle, araştırmanın örneklemini (ankete katılan üyeler) aktif üyeler oluşturmuştur. Sonuç olarak, anket sonucunda elde edilen bulgular CHP Antalya’nın “tüm üyelerinin” değil, daha rasyonel bir şekilde “aktif üyelerinin” görüşlerini yansıtmaktadır.

Anket sorularının katılımcılar tarafından yanıtlanma şekli bakımından “internet üzerinden online anket” ve “yüz yüze görüşme” bir arada kullanılmıştır. Bu amaçla üye veritabanında cep telefon bilgisi yer alan 19.868 CHP Antalya üyesine farklı zamanlarda birden fazla defa gönderilen SMS’ler ile “<http://chpantalyaanket.questionpro.com>” ve “www.chpanket.net” alan adresi üzerinden yer alan anket sorularını yanıtlamaları istenmiştir.

Araştırmacı tarafından üyelere gönderilen SMS’ler sonucunda 500 katılımcı soruları eksiksiz yanıtlayarak anketi tamamlamıştır. Yapılan analiz sonucu, değerlendirmeye alınan 500 anketin 481 farklı IP adresi üzerinden doldurulduğu belirlenmiştir⁷. Bu şekilde, internet üzerinden online olarak, her biri tekil kişi tarafından minimum 3 dakika içerisinde doldurulan **495** anket geçerli sayılmıştır.

Yüz yüze görüşme yoluyla yapılan anketlerin uygulanması ve değerlendirilmesi sürecinde de titizlikle davranılmıştır. Anketlerin daha önce de belirtildiği gibi “aktif üye” olarak tanımlanan üyeler arasından doldurulmasına özen gösterilmiş; bu bağlamda, katılımcılar parti seçim çalışmalarına, seçim mitinglerine, parti içi sandık çevresi eğitimlerine, gençlik/kadın kolları ve mahalle delege seçimlerine, parti örgütü tarafından düzenlenen kahvaltı ve akşam yemeklerine katılan, il ve ilçe örgüt binaları ile mahalle temsilciliklerini ziyaret eden, partili kimliği ile ön olana çıkmış olan kişiler arasından seçilmiş; yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, meslek, üyesi bulunulan ilçe örgütü ve üyelik süresi gibi faktörlerin tüm aktif üyeleri temsil edebilir şekilde dağılması konusunda hassasiyet gösterilmiştir. Yüz yüze görüşme yoluyla doldurulan **709** anket geçerli sayılmıştır. Böylece, 495’i internet üzerinden online anket yoluyla, 709’u da yüz yüze görüşme yoluyla olmak üzere toplamda 1.204 anket değerlendirmeye alınmıştır.

Anket içerisinde yer alan ve üyelerin parti içi demokrasi ve oligarşiye ilişkin görüşlerini ortaya koyan likert tipi soruların⁸ sosyal bilimler araştırmalarında

---

⁷ Aynı cep telefonu, bilgisayar ya da tablet üzerinden farklı kişiler tarafından doldurulan anketler ile aynı internet ağından internet erişimi sağlayan farklı cep telefonu, bilgisayar ya da tabletler aynı IP adresini kullanmaktadır.

⁸ Ankette yer alan 22, 23, 24, 25, 26, 29 numaralı sorular değerlendirmeye alınmıştır. 27 ve 28 numaralı sorular anketin uygulama aşamasında iptal edilmiştir.

önemli bir yer tutan “güvenilirlik (iç tutarlılık)” değerinin Cronbach’s Alfa cinsinden oranı 1.159 anket için⁹ (% 96,3’ü) “**0,818**” olarak ölçülmüştür. Sosyal bilimler araştırmalarında genel kabul gören Cronbach’s Alfa değerleri göz önünde bulundurulduğunda anket sorularına verilen yanıtların güvenilirliğinin (iç tutarlılığın) oldukça yüksek olduğu görülmektedir.

3.1.1. Katılımcıların (Üyelerin) Kişisel Özellikleri

Araştırma kapsamında en doğru sonuca ulaşılabilmesi bakımından anket katılımcılarının CHP Antalya’nın 42.590 üyenin arasından değil, öncelikli olarak aktif üye olarak kabul edilen 23.053 ile 23.369 kişi arasından gelişigüzel örnekleme yöntemine göre seçildiği, yani anket sonucunda elde edilen bulguların CHP Antalya’nın “tüm üyelerinin” değil, daha rasyonel bir şekilde “aktif üyelerinin” görüşlerini yansıttığına değinilmiştir. Bu açıdan bakıldığında, anket sonuçları değerlendirilirken CHP Antalya’nın “aktif üyeleri”nin parti içi demokrasi ve oligarşiye ilişkin görüşlerini yansıttığının özellikle vurgulanması gerekmektedir.

Araştırma kapsamında değerlendirmeye alınan 1.204 anket içerisinden, yaş ile ilgili soruya yanıt veren 1199 aktif üyenin % 17,8’i 18-29, % 15,4’ü 30-39, % 16,5’i 40-49, % 28,2’si 50-59, % 19’u 60-69 yaş aralığında, % 2,9’u da 70 yaş ve üzerindedir.

Tablo 2. Ankete Katılanların Yaş Aralığı

Yaş aralığı	Frekans (Kişi sayısı)	Geçerli Yüzde (%)
18-29	214	17,8
30-39	185	15,4
40-49	198	16,5
50-59	339	28,2
60-69	228	19,0
70+	35	2,9
<i>Toplam</i>	1.199	

Cinsiyet ile ilgili soruya yanıt veren 1199 aktif üyenin % 64,9’u erkek, % 35,1’i de kadındır.

---

⁹ SPSS Programında tüm anketlerin Cronbach’s Alfa değerinin hesaplanması için anketlerdeki tüm soruların yanıtlanmış olması gerekmektedir. Değerlendirmeye alınan 45 ankette bazı sorulara yanıt verilmediği için bu anketler SPSS Programı tarafından hesaplama dışında tutulmuştur.

Tablo 3. Ankete Katılanların Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Cinsiyet	Frekans (Kişi sayısı)	Geçerli Yüzde
Kadın	421	35,1
Erkek	778	64,9
<i>Toplam</i>	1.199	

Eğitim düzeyi ile ilgili soruya yanıt veren 1201 aktif üyenin % 9,7'si ilkokul, % 10,3'ü ortaokul, % 29,6'sı lise, % 18,8'i üniversite önlisans, % 28,8'i üniversite lisans, % 2,7'si de üniversite lisansüstü mezunudur.

Tablo 4. Ankete Katılanların Eğitim Düzeyi

Eğitim Düzeyi	Frekans (Kişi sayısı)	Geçerli Yüzde (%)
İlkokul	117	9,7
Ortaokul	124	10,3
Lise	356	29,6
Üniversite-Önlisans	226	18,8
Üniversite-Lisans	346	28,8
Üniversite-Lisansüstü	32	2,7
<i>Toplam</i>	1.201	100,0

Mesleği ile ilgili soruya yanıt veren 1.202 aktif üyenin % 17,9'u işçi, % 10,8'i serbest meslek erbabı, % 2,2'si çiftçi, % 6,2'si iş adamı/iş kadını, % 39'u emekli, % 4,9'u öğrenci, % 0,4'ü akademisyen, % 6,7'si ev hanımı, % 2,1'i işsiz, % 9,8'i de diğer meslek gruplarına mensuptur.

Tablo 5. Ankete Katılanların Mesleklere Göre Dağılımı

Mesleği	Frekans (Kişi sayısı)	Geçerli Yüzde (%)
İşçi	215	17,9
Serbest Meslek	130	10,8
Çiftçi	26	2,2
İş Adamı/İş	74	6,2
Emekli	469	39,0

Öğrenci	59	4,9
Akademisyen	5	0,4
Ev Hanımı	81	6,7
İşsiz	25	2,1
Diğer	118	9,8
<i>Toplam</i>	1.202	100,0

Üyesi olduğu CHP ilçe örgütü ile ilgili soruya yanıt veren 1.201 aktif üyenin % 0,1'i Akseki, % 1,7'si Aksu, % 3,6'sı Alanya, % 0,2'si Demre, % 5,1'i Döşemealtı, % 0,8'i Elmalı, % 0,5'i Finike, % 2,3 Gazipaşa, % 0,1'i Gündoğmuş, % 0,1'i İbradı, % 1,2'si Kaş, % 2,1'i Kemer, % 13,7'si Konyaaltı, % 0,7'si Korkuteli, % 13,1'i Konyaaltı, % 1,4'ü Kumluca, % 8,9'u Manavgat, % 44,4'ü Muratpaşa, % 0,2'si Serik ilçe örgütü üyesidir.

Tablo 6. Ankete Katılanların Üyesi Olduğu İlçe

Üyesi Olduğu İlçe	Frekans (Kişi sayısı)	Geçerli Yüzde (%)
Akseki	1	0,1
Aksu	20	1,7
Alanya	43	3,6
Demre	3	0,2
Döşemealtı	61	5,1
Elmalı	10	0,8
Finike	6	0,5
Gazipaşa	28	2,3
Gündoğmuş	1	0,1
İbradı	1	0,1
Kaş	14	1,2
Kemer	25	2,1
Kepez	164	13,7
Korkuteli	8	0,7
Konyaaltı	157	13,1
Kumluca	17	1,4

Manavgat	107	8,9
Muratpaşa	533	44,4
Serik	2	0,2
<i>Toplam</i>	1.201	100,0

Üyelik süresi ile ilgili soruya yanıt veren 1.173 aktif üyenin % 32,3'ü 1 gün-3 yıl arası, % 24,8'i 4-7 yıl arası, % 14,5'i 8-11 yıl arası, % 7,5'i 12-15 yıl arası, % 3,8'i 16-19 yıl arası, % 6,1'i 20-23 yıl arası, % 10,6'sı 24 yıl ve üzeri¹⁰ CHP üyesidir.

Tablo 7. Ankete Katılanların Üyelik Süreleri

Üyelik Süresi	Frekans (Kişi sayısı)	Geçerli Yüzde (%)
1 gün-3 yıl	380	32,3
4-7 yıl	291	24,8
8-11 yıl	171	14,5
12-15 yıl	89	7,5
16-19 yıl	45	3,8
20-23 yıl	72	6,1
24+	125	10,6
<i>Toplam</i>	1.173	100,0

Üyelerin kendilerini ideolojik tanımlamaları ile ilgili soruya yanıt veren 1.176 aktif üyenin % 69,6'sı kendini sosyal demokrat, % 22,3'ü sosyalist, % 6,5'i ulusalcı, % 0,7'si liberal, % 0,9'u da muhafazakar olarak tanımlamıştır.

Tablo 8. Ankete Katılanların İdeolojik Tanımlamaları

İdeolojik Tanımlama	Frekans (Kişi sayısı)	Geçerli Yüzde (%)
Sosyal Demokrat	819	69,6
Sosyalist	262	22,3
Ulusalcı	77	6,5
Liberal	8	0,7

---

¹⁰ CHP'nin kapalı olduğu dönemde SHP üyeliği ya da 1980 öncesi CHP üyeliği de dahil edilmiştir.

Muhafazakar	10	0,9
<i>Toplam</i>	1.176	100,0

3.1.2. Üyelerin Parti İçi Demokrasi ve Oligarşiye Bakış Açısı

1. Ankete katılan aktif üyelerin % 36,9'u "Bence CHP'de sade bir üye partinin karar alma ve politika belirleme (yönetim) süreçlerinde söz sahibi değildir" yargısı ile ilgili olarak "kesinlikle katılıyorum" seçeneğini tercih ederken, % 31,1'i "katılıyorum", % 11,1'i "ne katılıyorum ne katılmıyorum", % 15,8'i "katılmıyorum", % 5,1'i de "kesinlikle katılmıyorum" seçeneğini tercih etmiştir. Yani, aktif üyelerin % 68'i CHP'de sade bir üyenin partinin karar alma ve yönetim süreçlerinde söz sahibi olmadığı görüşündedir.

Tablo 10. Ankete Katılanların "Bence CHP'de Sade Bir Üye Partinin Karar Alma ve Politika Belirleme Süreçlerinde Söz Sahibi Değildir." Yargısına Verdikleri Yanıtların Oranı

	Kişi sayısı	Geçerli Yüzde (%)
Kesinlikle katılıyorum	439	36,9
Katılıyorum	370	31,1
Ne katılıyorum ne katılmıyorum	132	11,1
Katılmıyorum	188	15,8
Kesinlikle katılmıyorum	61	5,1
<i>Toplam</i>	1.190	100,0

"Ne katılıyorum ne katılmıyorum" seçeneği bir tutum derecesi olarak kabul edilmeyip, o seçeneği işaretleyen üyeler "kararsızlar" olarak ele alındığında, yani "ne katılıyorum ne katılmıyorum" seçeneğini tercih eden 132 katılımcı (% 11,1) değerlendirme dışında tutulup diğer dört seçeneği işaretleyen 1.058 katılımcı değerlendirmeye alındığında, aktif üyelerin % **76,4**'ünün *CHP'de sade bir üyenin partinin karar alma ve yönetim süreçlerinde söz sahibi olmadığı* yönünde tutum ortaya koyduğu görülmektedir.

2. Ankete katılan aktif üyelerin % 29,5'i "Bence CHP'de karar alma ve politika belirleme (yönetim) süreçleri genel merkezde ve yerelde belli oligarşik grupların (ekiplerin) güdümündedir." yargısı ile ilgili olarak "kesinlikle katılıyorum" seçeneğini tercih ederken, % 39,2'si "katılıyorum", % 10,9'u "ne

katılıyorum ne katılmıyorum”, % 14,9’u “katılmıyorum”, % 5,7’si de “kesinlikle katılmıyorum” seçeneğini tercih etmiştir. Yani, aktif üyelerin % 68,7’si CHP’de karar alma ve yönetim süreçlerinin genel merkezde ve yerelde belli oligarşik grupların (kliklerin, ekiplerin) güdümünde olduğu görüşündedir.

Tablo 11. Ankete Katılanların “Bence CHP’de Karar Alma ve Politika Belirleme Süreçleri Genel Merkezde ve Yerelde Belli Oligarşik Grupların (Ekiplerin) Güdümündedir.” Yargısına Verdikleri Yanıtların Oranı

	Kişi sayısı	Geçerli Yüzde (%)
Kesinlikle katılıyorum	349	29,5
Katılıyorum	464	39,2
Ne katılıyorum ne katılmıyorum	129	10,9
Katılmıyorum	176	14,9
Kesinlikle katılmıyorum	67	5,7
<i>Toplam</i>	1.185	100,0

“Ne katılıyorum ne katılmıyorum” seçeneği bir tutum derecesi olarak kabul edilmeyip, o seçeneği işaretleyen üyeler “kararsızlar” olarak ele alındığında, yani 129 katılımcı (% 10,9) değerlendirme dışında tutulup diğer dört seçeneği işaretleyen 1056 katılımcı değerlendirmeye alındığında, aktif üyelerin % **76,9**’unun CHP’de karar alma ve yönetim süreçlerinin genel merkezde ve yerelde belli oligarşik grupların (klikler) güdümünde olduğu yönünde tutum ortaya koyduğu görülmektedir.

3. Ankete katılan aktif üyelerin % 34,6’sı “Bence CHP’de değişim ihtiyacı ortaya koyan gençlerin önü elindeki gücü muhafaza etmek isteyen oligarşik gruplar tarafından bilinçli olarak kesilmektedir” yargısı ile ilgili olarak “kesinlikle katılıyorum” seçeneğini tercih ederken, % 36,8’i “katılıyorum”, % 8,9’u “ne katılıyorum ne katılmıyorum”, % 14,2’si “katılmıyorum”, % 5,5’i de “kesinlikle katılmıyorum” seçeneğini tercih etmiştir. Yani, aktif üyelerin % 71,4’ü CHP’de değişim ihtiyacı ortaya koyan gençlerin önünün elindeki gücü muhafaza etmek isteyen oligarşik gruplar tarafından bilinçli olarak kesildiği görüşündedir.

Tablo 12. Ankete Katılanların “Bence CHP’de Değişim İhtiyacı Ortaya Koyan Gençlerin Önü Elindeki Gücü Muhafaza Etmek İsteyen Oligarşik Gruplar (Ekipler) Tarafından Bilinçli Olarak Kesilmektedir” Yargısına Verdikleri Yanıtların Oranı

	Kişi sayısı	Geçerli Yüzde (%)
Kesinlikle katılıyorum	413	34,6
Katılıyorum	439	36,8
Ne katılıyorum ne katılmıyorum	106	8,9
Katılmıyorum	169	14,2
Kesinlikle katılmıyorum	66	5,5
<i>Toplam</i>	1.193	100,0

“Ne katılıyorum ne katılmıyorum” seçeneği bir tutum derecesi olarak kabul edilmeyip, o seçeneği işaretleyen üyeler “kararsızlar” olarak ele alındığında, yani 106 katılımcı (%8,9) değerlendirme dışında tutulup diğer dört seçeneği işaretleyen 1087 katılımcı değerlendirmeye alındığında, aktif üyelerin % **78,4**’ünün *CHP’de değişim ihtiyacı ortaya koyan gençlerin önünün elindeki gücü muhafaza etmek isteyen oligarşik gruplar tarafından bilinçli olarak kesildiği* yönünde tutum ortaya koyduğu görülmektedir.

4. Ankete katılan aktif üyelerin % 30,1’i “Bence CHP’de değişim ihtiyacı ortaya koyan kadınların önü elindeki gücü muhafaza etmek isteyen oligarşik gruplar (ekipler) tarafından bilinçli olarak kesilmektedir” yargısı ile ilgili olarak “kesinlikle katılıyorum” seçeneğini tercih ederken, % 31’i “katılıyorum”, % 12,4’ü “ne katılıyorum ne katılmıyorum”, % 20,4’ü “katılmıyorum”, % 6,3’ü de “kesinlikle katılmıyorum” seçeneğini tercih etmiştir. Yani, aktif üyelerin % 61,1’i CHP’de değişim ihtiyacı ortaya koyan kadınların önünün elindeki gücü muhafaza etmek isteyen oligarşik gruplar tarafından bilinçli olarak kesildiği görüşündedir.

Tablo 13. Ankete Katılanların “Bence CHP’de Değişim İhtiyacı Ortaya Koyan Kadınların Önü Elindeki Gücü Muhafaza Etmek İsteyen Oligarşik Gruplar (Ekipler) Tarafından Bilinçli Olarak Kesilmektedir” Yargısına Verdikleri Yanıtların Oranı

	Kişi sayısı	Geçerli Yüzde (%)
Kesinlikle katılıyorum	360	30,1
Katılıyorum	371	31,0
Ne katılıyorum ne katılmıyorum	148	12,4
Katılmıyorum	244	20,4
Kesinlikle katılmıyorum	75	6,3
<i>Toplam</i>	1.198	100,0

“Ne katılıyorum ne katılmıyorum” seçeneği bir tutum derecesi olarak kabul edilmeyip, o seçeneği işaretleyen üyeler “kararsızlar” olarak ele alındığında, yani 148 katılımcı (% 12,4) değerlendirme dışında tutulup diğer dört seçeneği işaretleyen 1050 katılımcı değerlendirmeye alındığında, aktif üyelerin % 69,6’sının *CHP’de değişim ihtiyacı ortaya koyan kadınların önünün elindeki gücü muhafaza etmek isteyen oligarşik gruplar tarafından bilinçli olarak kesildiği* yönünde tutum ortaya koyduğu görülmektedir.

5. Ankete katılan aktif üyelerin % 23,5’i “Bence CHP’de kişiler ve ekipler demokratik ve özgürlükçü söylemlerle yola çıksalar da parti yönetimine geldiklerinde bu gücü muhafaza etmek için oligarşik eğilimler gösterirler” yargısı ile ilgili olarak “kesinlikle katılıyorum” seçeneğini tercih ederken, % 41,1’i katılıyorum”, % 14,8’i “ne katılıyorum ne katılmıyorum”, % 17,1’i “katılmıyorum”, % 3,4’ü de “kesinlikle katılmıyorum” seçeneğini tercih etmiştir. Yani, aktif üyelerin % 64,6’sı CHP’de kişilerin ve ekiplerin demokratik ve özgürlükçü söylemlerle yola çıksalar da parti yönetimine geldiklerine bu gücü muhafaza etmek için oligarşik eğilimler gösterecekleri görüşündedir.

Tablo 14. Ankete Katılanların “Bence CHP’de Kişiler ve Ekipler Demokratik ve Özgürlükçü Söylemlerle Yola Çıksalar Da Parti Yönetimine Geldiklerinde Bu Gücü Muhafaza Etmek İçin Oligarşik Eğilimler Gösterirler” Yargısına Verdikleri Yanıtların Oranı

	Kişi sayısı	Geçerli Yüzde (%)
Kesinlikle katılıyorum	280	23,5
Katılıyorum	489	41,1
Ne katılıyorum ne katılmıyorum	176	14,8
Katılmıyorum	203	17,1
Kesinlikle katılmıyorum	41	3,4
<i>Toplam</i>	1.189	100,0

“Ne katılıyorum ne katılmıyorum” seçeneği bir tutum derecesi olarak kabul edilmeyip, o seçeneği işaretleyen üyeler “kararsızlar” olarak ele alındığında, yani 176 katılımcı (% 14,8) değerlendirme dışında tutulup diğer 4 seçeneği işaretleyen 1013 katılımcı değerlendirmeye alındığında, aktif üyelerin % 75,9’unun *CHP’de kişilerin ve ekiplerin demokratik ve özgürlükçü söylemlerle yola çıksalar da parti yönetimine geldiklerine bu gücü muhafaza etmek için oligarşik eğilimler gösterecekleri* yönünde bir tutum ortaya koyduğu görülmektedir.

6. Ankete katılan aktif üyelerin % 27,5’i “Bence genel merkezdeki ve yereldeki oligarşik gruplar (ekipler) kimi zaman kendi siyasi menfaatlerini parti menfaatlerinin önünde görürler.” yargısı için “kesinlikle katılıyorum” seçeneğini tercih ederken, % 35,9’u “katılıyorum”, % 16,3’ü “ne katılıyorum ne katılmıyorum”, % 15,2’si “katılmıyorum”, % 5,1’i de “kesinlikle katılmıyorum” seçeneğini tercih etmiştir. Yani, aktif üyelerin % 63,4’ü genel merkezdeki ve yereldeki belli oligarşik grupların kimi zaman kendi menfaatlerini partinin menfaatlerinin önünde gördüğü görüşündedir.

Tablo 15. Ankete Katılanların “Bence Genel Merkezdeki ve Yereldeki Oligarşik Gruplar (Ekipler) Kimi Zaman Kendi Siyasi Menfaatlerini Parti Menfaatlerinin Önünde Görürler.” Yargısına Verdikleri Yanıtların Oranı

	Kişi sayısı	Geçerli Yüzde (%)
Kesinlikle katılıyorum	330	27,5
Katılıyorum	431	35,9
Ne katılıyorum ne katılmıyorum	195	16,3
Katılmıyorum	182	15,2
Kesinlikle katılmıyorum	61	5,1
<i>Toplam</i>	1.199	100,0

“Ne katılıyorum ne katılmıyorum” seçeneği bir tutum derecesi olarak kabul edilmeyip, o seçeneği işaretleyen üyeler “kararsızlar” olarak ele alındığında, yani 195 katılımcı (% 16,3) değerlendirme dışında tutulup diğer 4 seçeneği işaretleyen 1004 katılımcı değerlendirmeye alındığında, aktif üyelerin % **75,8**'inin *CHP’de genel merkezdeki ve yereldeki belli oligarşik grupların kimi zaman kendi menfaatlerini partinin menfaatlerinin önünde gördüğü* yönünde bir tutum ortaya koyduğu görülmektedir.

7. Araştırma kapsamında gerçekleştirilen anket çalışmasında CHP Antalya’nın aktif üyelerine CHP’de parti içi demokrasinin geçerliliğine 10 üzerinden puan vermeleri istenmiştir. Bu soruyu yanıtlayan aktif üyelerin % 7,6’sı 10, % 6,4’ü 9, % 17,7’si 8, % 18,1’i 7, % 13,4’ü 6, % 17,2’si 5, % 8,3’ü 4, % 5,4’ü 3, % 1,5’i 2, % 4,3’ü 1 puan vermiştir. Verilen puanların aritmetik ortalaması alındığında, CHP’de parti içi demokrasinin işlerliğine aktif üyeler tarafından verilen ortalama puan 10 üzerinden **6,25** olarak hesaplanmıştır.

Tablo 16. Ankete Katılanların CHP'de Parti İçi Demokrasinin Geçerliliğine Verdikleri Puanların Oranı

Puan	Kişi sayısı	Geçerli Yüzde (%)
1	50	4,3
2	18	1,5
3	63	5,4
4	97	8,3
5	200	17,2
6	156	13,4
7	210	18,1
8	206	17,7
9	75	6,4
10	88	7,6
<i>Toplam</i>	1.163	100,0
Ortalama puan	6,25	

3.1.3. Verilerin Yorumlanması

CHP'de karar alma ve yönetim süreçlerinde üyelerin söz sahibi olmadığını düşünen aktif üyelerin oranı % 68 (kararsızlar dağıtıldığında % 76,4) iken, karar alma ve yönetim süreçlerinde oligarşinin hakim olduğunu düşünen aktif üyelerin oranı da % 68,7 (kararsızlar dağıtıldığında % 76,9)'dir. Bu iki soruda her ne kadar üyelerin gözünde oligarşinin ne şekilde ortaya çıktığı detaylı olarak ele alınmamış olsa da, elde edilen veriler bu konuda genel kanaatin ortaya konulması bakımından dikkate değerdir.

CHP'de üyelerin parti içi demokrasi ve oligarşiye ilişkin tutumlarını ölçmeye yönelik olarak ilk iki soruya verilen yanıtlar, ankete katılan üyelerin “üyelerin karar alma ve yönetim süreçlerinde söz sahibi olması (parti içi demokrasi)” ile “merkezde ve yerelde karar alma ve yönetim süreçlerin oligarşik grupların güdümünde olması (oligarşi)” arasında karşılıklı bir ilişki

olduğunu ortaya koymaktadır. Başka bir ifadeyle, Michels’in Oligarşinin Demir Kanunu’nda parti içi demokrasi ile oligarşi arasında kurduğu ters yönlü ilişkinin (daha fazla demokrasi-daha az oligarşi, daha fazla oligarşi-daha az demokrasi) ankete katılan üyeler tarafından da doğrulanmış olduğu görülmektedir.

Ankete katılan aktif üyelerin büyük çoğunluğunun CHP’de sade üyelerin değil oligarşik grupların (ekiplerin) karar alma ve yönetim belirleme süreçlerinde söz sahibi olduğu yönünde bir tutum ortaya koymuş olması, esasen CHP açısından genel merkezde ve yerelde oligarşinin varlığının, yani karar alma ve yönetim süreçlerinde üyelerin değil, lider ve çevresindekilerden oluşan yöneten azınlığın söz sahibi olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Bu anlamda, ankete katılan aktif üyelerin konuya ilişkin tutumunun Michels’in “oligarşinin kaçınılmazlığı” görüşünü desteklediğini kabul etmek mümkündür.

CHP’de değişim ihtiyacı ortaya koyan gençlerin ve kadınların önünün elindeki gücü muhafaza etmek isteyen oligarşik gruplar tarafından bilinçli olarak kesildiğini düşünen üyelerin oranı % 71 ve % 61,1 (kararsızlar dağıtıldığında % 78,4 ve % 69,6)’dir¹¹. Anket kapsamında aktif üyelere yöneltilen bu her iki soru ile CHP’de gençlerin ve kadınların örgüt içinde değişimin öncüsü rolü ile oligarşik grupların örgütsel muhafazakarlaşma eğilimleri arasındaki karşıtlık/çatışma çözümlenmeye çalışılmıştır¹². Nitekim, her iki soruyu yanıtlayan aktif üyelerin genel algısı parti içindeki oligarşik yapı (yöneten azınlık) gençlerin ve kadınların değişim isteğini kendi çıkarlarına tehdit olarak gördüğü yönündedir. Başka bir ifadeyle, gençlerin ve kadınların değişimden yana göstermiş oldukları tavır, sahip oldukları konum ve statüyü korumak için örgütsel muhafazakarlaşma eğilimi gösteren oligarşik grupların çıkarları ile ters düşmektedir. Burada üyelerin algısı ile Michels’in “lider ve çevresindeki yöneten azınlığın parti içinde belli bir güç ve konum elde ettikten sonra bu gücü muhafaza etme eğiliminde olduğu, gerektiğinde kendileri için tehdit oluşturan tüm rakipleri tasfiye etmek için antidemokratik yöntemler kullanmaktan çekinmeyeceği” yönündeki görüşü birbiri ile uyumlu görünmektedir.

Michels Oligarşinin Demir Kanunu’nda “sıradan bir üyenin bile parti içinde etkin bir konuma geldiğinde artık sahip olduğu yeni statüye has çıkarlar geliştireceğini, o andan itibaren elde ettiği konumu korumaya yönelik yeni bir tavır içerisine gireceğini” savunmuştur. Michels’in “deproleterleşme” olarak

---

¹¹ Burada özellikle, aktif üyeler nezdinde gençler ve kadınlar arasında ortaya çıkan yaklaşık % 10’luk oransal farkın CHP’de halen uygulanmakta olan %33 cinsiyet kotası ile doğrudan ilgili olduğunu göz önünde bulundurmak gerekmektedir.

¹² CHP’de gençlerin ve kadınların örgüt içinde değişimin öncüsü rolünü partinin tarihsel geçmişi ve bugünü açısından bir “gerçeklik” olarak kabul etmek mümkündür. Bu konuda daha derinlemesine bir analiz için bkz. Erdoğan, 2018.

tanımladığı bu süreçte (Michels, 2001: 170,240), o konum elde edilene kadar ortaya konulan özgürlükçü ve demokratik söylemler artık yerini oligarşik yapı içerisinde muhafazakarlaşma eğilimlere bırakacaktır. Nitekim, elde edilen anket verileri Michels'in ortaya koyduğu bu görüş ile ankete katılan üyelerin % 64,6'sının (karasızlar dağıtıldığında % 75,9'unun) CHP'de kişilerin ve ekiplerin demokratik ve özgürlükçü söylemlerle yola çıksalar da parti yönetimine geldiklerine bu gücü muhafaza etmek için oligarşik eğilimler gösterecekleri yönündeki kanaati ile örtüştüğünü göstermektedir.

Michels Oligarşinin Demir Kanunu'nda örgüt içinde sahip olduğu güç ve konumu muhafaza etme refleksiyle hareket eden oligarşik yapının kendi çıkarlarını örgütün çıkarlarının önünde gördüğünü, böylelikle sahip olduğu güç ve yetkiyi örgütün hedefinde sapmalara neden olabilecek şekilde kullandığını savunmuştur. Michels'e göre liderin üyelerin çıkarlarını geri plana iterek örgütün gelişim ve değişim sürecinde örgütün hedeflerini kendi çıkarları ile bütünleştirme ve örgütü başlangıçtaki hedeflerinden saptırma eğilimi oligarşiyi güçlendirmektedir. Böylesi bir ortamda, hedef saptırması nedeniyle artık yönetilen çoğunluk belli oranda örgütün değil farkında olmaksızın yöneten azınlığın (oligarşik yapının) çıkarlarına hizmet eder hale gelmiştir. Nitekim, Michels'in bu görüşü ile ankete katılan aktif üyelerin % 63,4'ünün (karasızlar dağıtıldığında % 75,8'inin) CHP'de merkezdeki ve yereldeki belli oligarşik grupların kimi zaman kendi menfaatlerini partinin menfaatlerinin önünde gördüğü yönündeki algısı birbiri ile uyumlu görünmektedir.

Ankete katılan üyelere CHP'de parti içi demokrasinin geçerliliğine 10 üzerinden bir puan vermeleri istenmiştir. CHP Tüzüğü'nde 2012 ve 2014 yıllarında parti içi demokrasinin gelişimi yönünde atılan önemli adımlar ile 29 Mart 2015 tarihinde Antalya'da ilk defa üye bazında ve hakim nezaretinde gerçekleştirilen önseçimin üyeler üzerindeki pozitif etkisine rağmen ortalama puan 6,25 düzeyinde kalmıştır. Elde edilen sonuç ankete katılan aktif üyeler nezdinde parti içi demokrasinin yerleşmesi ve kurumsallaşması bakımından Antalya ölçeğinde CHP'nin henüz yeterli bir seviyeye gelmediğini göstermiştir¹³.

Sonuç

Haziran 2015 ile Temmuz 2016 tarihleri arasında Antalya ölçeğinde gerçekleştirilen CHP'nin Örgütsel Yapısı, Parti içi Demokrasi ve Oligarşi

---

¹³ Ek bilgi olması bakımından, ankete katılan aktif üyelerin % 46,8'i "29 Mart Önseçimlerinde 96 aday adayı arasında adil ve eşit şartlarda bir yarış olduğuna inanıyor musunuz?" sorusuna "Evet" yanıtı verirken, % 46,8'i "Hayır", % 6,4'ü de "Fikrim yok" yanıtı vermiştir. Yine, Ankete katılan aktif üyelerin % 41,7'si "CHP'nin mevcut kayıtlı üye yapısı ile önseçimde elde edilen sonucun parti tabanının gerçek iradesini yansıttığını düşünüyor musunuz?" sorusuna "Evet" yanıtı verirken, % 51,8'i "Hayır", % 6,6'sı da "Fikrim yok" yanıtı vermiştir. Detaylar için bkz. Erdoğan, 2018: 267.

Araştırması kapsamında anket uygulanan 1.204 CHP üyesinin verdiği yanıtlara göre, CHP Antalya'nın aktif üyelerinin,

- % 68'i (kararsızlar dağıtıldığında % 76,4'ü) CHP'de sade bir üyenin partinin karar alma ve yönetim süreçlerinde söz sahibi olmadığını,

- % 68,7'si (kararsızlar dağıtıldığında % 76,9'u) CHP'de karar alma ve politika belirleme süreçlerinin genel merkezde ve yerelde belli oligarşik grupların (ekiplerin) güdümünde olduğunu,

- % 71,4'ü (kararsızlar dağıtıldığında % 78,4'ü) CHP'de değişim ihtiyacı ortaya koyan gençlerin önünün elindeki gücü muhafaza etmek isteyen oligarşik gruplar tarafından bilinçli olarak kesildiğini,

- % 61,1'i (kararsızlar dağıtıldığında % 69,6'sı) CHP'de değişim ihtiyacı ortaya koyan kadınların önünün elindeki gücü muhafaza etmek isteyen oligarşik gruplar tarafından bilinçli olarak kesildiğini,

- % 64,6'sı (kararsızlar dağıtıldığında % 75,9'u) CHP'de kişilerin ve ekiplerin demokratik ve özgürlükçü söylemlerle yola çıksalar da parti yönetimine geldiklerine bu gücü muhafaza etmek için oligarşik eğilimler göstereceğini,

- % 63,4'ü (kararsızlar dağıtıldığında % 75,8'i) CHP'de merkezdeki ve yereldeki belli oligarşik grupların kimi zaman kendi menfaatlerini partinin menfaatlerinin önünde gördüğünü düşünmektedir.

- Ayrıca, ankete katılan üyeler CHP'de parti içi demokrasinin geçerliliğine 10 üzerinden ortalama 6,25 puan vermiştir.

Bu araştırma kapsamında gerçekleştirilen anket çalışması ile CHP Antalya üyelerinin parti içi demokrasi ve oligarşiye ilişkin genel algı ve düşüncesi belli ölçüde açığa çıkarılmış; elde edilen verilere göre Michels'in "istisnasız tüm örgütlerde oligarşinin kaçınılmaz ve (doğrudan) demokrasinin imkansız olduğu" görüşünün Antalya ölçeğinde geçerli olduğu görülmüştür.

Kaynakça

- Arlı, M. ve Nazik, H. (2001) *Bilimsel Araştırmaya Giriş*. Gazi Kitabevi, Ankara.
- Cassinelli, C. (1953) The Law of Oligarchy. *The American Political Science Review*, 47(3), 773-784.
- CHP Antalya İl Başkanlığı, 29 Mart 2015 Önseçim Sonuçları.
- CHP Antalya İl Başkanlığı, Üye Listesi (Haziran 2016).
- Cohn, S. (1993) Ministerial Power and the Iron Law of Oligarchy: A Deviant Case Analysis. *Review of Religious Research*, 35(2), 155-173.
- Cook, P. (1971) Robert Michels's Political Parties in Perspective. *The Journal of Politics*, 33(3), 773-796.
- Erdoğan, C. (2017) *Oligarşinin Demir Kanunu'nun Cumhuriyet Halk Partisi Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Erdoğan, C. (2018) *Cumhuriyet Halk Partisi: İdeoloji, Örgütsel Yapı, Parti İçi Demokrasi ve Oligarşi*, Sokak Kitapları Yayınları, İstanbul.
- Hands, G. (1971) Roberto Michels and the Study of Political Parties. *British Journal of Political Science*, 1(2), 155-172.
- Katovich, M.; Weiland M. W.; Couch, C. J. (1981) Access to Information and Internal Structures of Partisan Groups: Some Notes on the Iron Law of Oligarchy. *The Sociological Quarterly*, 22(3), 431-445.
- Latham, C. (2006) *Michels' Iron Law of Oligarchy and Union Revitalisation: A Reconsideration Based on Recent Research*. TASA Conference 2006, University of Western Australia & Murdoch University, 4-7 December 2006.
- (<https://www.tasa.org.au/wp-content/uploads/2015/02/Latham.pdf> kaynağından alındı)
- Leach, D. K. (2005) The Iron Law of What Again? Conceptualizing Oligarchy across Organizational Forms. *Sociological Theory*, 23(3), 312-337.
- Lenski, G. (1980) In Praise of Mosca and Michels. *Mid-American Review of Sociology*, 5(2), 1-12.
- Lipset, S. M. (1961) Introduction to Robert Michels' Political Parties: A Sociological Study of the Oligarchical Tendencies of Modern Democracy (Robert Michels, Demokrasi ve Oligarşinin Tunç Kanunu). (çev. T. Dereli). *Çalışma ve Toplum*. 2008(4), 11-38.

- Martin, A. W. (2007) Organizational Structure, Authority and Protest: The Case of Union Organizing in the United States, 1990-2001. *Social Forces*, 85(3), 1413-1435.
- May, J. (1965) Democracy, Organization, Michels. *The American Political Science Review*, 59(2), 417-429.
- Michels, R. (2001) *Political Parties*. (trans. Eden and C. Paul). Batoche Books, Kitchener.
- Mommsen, W. (1981) Max Weber and Roberto Michels: An Asymmetrical Partnership. *European Journal of Sociology*, 22(1), 100-116.
- Nyden, P. (1985) Democratizing Organizations: A Case Study of a Union Reform Movement. *American Journal of Sociology*, 90(6), 1179-1203.
- Rapaport, E. (1982) Is Democracy Possible?. *American Philosophical Quarterly*, 19(4), 355-363.
- Schwartz, M.; Rosenthal, N.; Schwartz, L. (1981) Leader-Member Conflict in Protest Organizations: The Case of the Southern Farmers' Alliance. *Social Problems*, 29(1), 22-36.
- Shafer, B. (1991) Roberto Michels, Vilfredo Pareto, and Henry Jones Ford: Classical Insights and the Structure of Contemporary American Politics. *International Political Science Review*, 12(3), 185-218.
- Slattery, M. (2003) *Key Ideas in Sociology*. Nelson Thornes, Cheltenham.
- Wolfe, J. (1985) A Defense of Participatory Democracy. *The Review of Politics*, 47(3), 370-389.